

AZ IGÉNYPONTOK SZEREPE A SZABADALMI JOGBAN – I. RÉSZ A SZABADALMAZHATÓSÁG EGYES KÉRDÉSEI – A TECHNIKA ÁLLÁSA, ÚJDONSÁG ÉS FELTALÁLÓI TEVÉKENYSÉG

Az alábbiakban a szabadalmazhatóság egyes kulcskérdéseit vizsgáljuk meg a magyar, illetve az Európai Szabadalmi Egyezményhez kötődő európai jogrendben. Elsőként a technika állásának mint az újdonság és a feltalálói tevékenység viszonyítási pontjának a meghatározásával foglalkozunk, ezen belül is a nyilvános, illetve a teljes kiterjesztésű technika állásának jogi és gazdasági szempontból betöltött szerepével. A következőkben áttérünk az újdonság, majd a feltalálói tevékenység tárgyalására. Ez utóbbi kapcsán ismertetjük az Európai Szabadalmi Hivatal által alkalmazott „feladat és megoldás-megközelítés” (*problem-and-solution-approach*) gyakorlati lépéseit egyszerű döntési modell formájában.

1. A szabadalmi igénypontok jogi relevanciája

Az egyes országok szabadalmi törvényei (illetve a regionális szabadalmi egyezmények) a szabadalmi igénypontokat jogi erővel ruházzák fel, a szabadalmi jogok megsértői számára pedig különböző joghátrányokat helyeznek kilátásba.

A szabadalomhoz fűződő jogok terjedelmét mind a magyarországi 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (továbbiakban: Szt.), mind az 1973. október 5-i Müncheneri Egyezmény (Európai Szabadalmi Egyezmény – ESZE) elsősorban az igénypontokra vezeti vissza. Az Szt. 24. § (1) bekezdés első mondata szerint:

Szt. 24. § (1) *A szabadalmi oltalom terjedelmét az igénypontok határozzák meg.*

Hasonlóan fogalmaz az ESZE 69. cikk (1) bekezdésének első mondata:

ESZE 69. cikk (1) *Az európai szabadalom, illetve az európai szabadalmi bejelentés alapján fennálló oltalom terjedelmét az igénypontok határozzák meg.*

A fentiekből adódik az igénypontok kiemelt fontossága a szabadalmi jog területén. Mivel az igénypont határozza meg a szabadalmi oltalom terjedelmét, ezért az igénypontok vizsgálata több szempontból is szükséges:

- (i) egyrészt annak eldöntésére, hogy az igénypontot megilleti-e az oltalom, vagyis a technika állásához képest új-e, és feltalálói tevékenységen alapul-e (*szabadalmazhatóság kérdése*);
- (ii) másrészt annak eldöntésére, hogy megengedhető-e egy új igénypont felírása, illetve egy meglévő igénypont módosítása az elismert bejelentési napon benyújtott anyagok (leírás, igénypontok, rajzok) alapján (*bővítő értelmű módosítások kérdése*);

- (iii) harmadrészt annak eldöntésére, hogy egy későbbi bejelentés igénypontját mikor illeti meg egy korábbi bejelentés elsőbbsége, vagyis mikor tekinthető úgy, hogy a későbbi bejelentés igénypontja *ugyanazon találmányra* vonatkozik, mint amelyet a korábbi bejelentés feltár (*elsőbbség kérdése*);
- (iv) negyedrészt annak eldöntésére, hogy egy későbbi megoldás beleesik-e az igénypont oltalmi körébe, vagyis az oltalom terjedelmének és a szabadalombitorlás kérdésének megítélésére (*az oltalom terjedelme és a szabadalombitorlás kérdése*).

A jelen cikksorozatban megkíséreljük áttekinteni a fenti négy kérdéskör jogi szabályozását, illetve az ezeken a területeken kialakult joggyakorlatot a magyar és az európai szabaldalmi rendszerben.

2. Szabadalmazhatóság, a technika állása

A szabadalmazhatóság kritériumait a magyarországi 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (továbbiakban: Szt.) és az 1973. október 5-i Müncheneri Egyezmény (Európai Szabadalmi Egyezmény – ESZE) lényegében azonosan határozza meg.

Az egyezés nem véletlen, az új Szt. (vagyis az 1995. évi XXXIII. tv.) megalkotásakor az egyik elsődleges szempont volt az ESZE-hez való csatlakozást előkészítő jogharmonizáció megteremtése.

Az Európai Szabadalmi Egyezménynek itt a 2007. december 13-tól hatályos szövegét vesszük alapul, amelyre mint ESZE 2000 vagy röviden, mint ESZE hivatkozunk, míg a korábban hatályos szövegre minden esetben ESZE 1973-ként utalunk.

2.1. A szabadalmazhatóság alapkövei

A szabadalmat szokás egyfajta társadalmi szerződésként is megragadni, vagyis olyan szerződésként, amelyet a feltaláló vagy jogutódja köt a társadalommal. Ezt a szemléletet tükrözi az 1995. évi XXXIII. törvény (továbbiakban Szt.) indoklása is:

„A szabadalmi oltalom ... a találmány nyilvánosságra hozatala fejében időleges hasznosítási monopóliumhelyzetet biztosít.”

Ezzel összhangban a szabadalmazhatóságnak két alapvető kritériuma, hogy az igénypont által meghatározott találmány legyen új, és alapuljon feltalálói tevékenységen.

Ezekben a kérdésekben lényegében egyformán fogalmaz az Szt. és az ESZE:

Szt. 2. § (1) *Új a találmány, ha nem tartozik a technika állásához.*

ESZE 54. cikk – Újdonság

(1) *A találmányt újnak kell tekinteni, ha az nem tartozik a technika állásához.*

A feltalálói tevékenység jogszabályi szabályozása szintén azonos:

Szt. 4. § (1) *Feltalálói tevékenységen alapul a találmány, ha a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló.*

ESZE 56. cikk – Feltalálói tevékenység

A találmányt feltalálói tevékenységen alapulónak kell tekinteni, ha az a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló. (1. mondat)

Az ESZE-nek megfelelően került bevezetésre a technika állásának fogalma is, amely áll egyrészt a „nyilvános” technika állásából, másrészt a „teljes kiterjesztésű” technika állásából – anélkül, hogy ezek az elnevezések speciálisan megjelenjenek akár a magyar, akár az európai jogszabály szövegében.

2.2. A nyilvános technika állása

A nyilvános technika állását az Szt. 2. § (2) bekezdése, illetve az ESZE 54. cikkének (2) bekezdése adja meg:

Szt. 2. § (2) *A technika állásához tartozik mindaz, ami az elsőbbség időpontja előtt írásbeli közlés, szóbeli ismertetés, gyakorlatbavétel útján vagy bármilyen más módon bárki számára hozzáférhetővé vált.*

ESZE 54. cikk (2) *A technika állásához tartozónak minősül mindaz, ami az európai szabadalmi bejelentés bejelentési napja előtt írásbeli vagy szóbeli ismertetés, illetve használat útján vagy bármilyen más módon a nyilvánosság számára hozzáférhetővé vált.*

Vagyis a nyilvános technika állása a bejelentési nap, illetve az elsőbbség időpontja előtt bárhol a világon nyilvánosságra jutott összes információt takarja. Ha a találmány a technika állásához képest nem új, akkor megalkotása legfeljebb szubjektív teljesítményként értékelhető, hiszen ahhoz a feltaláló elméletileg „kész” hozzáférhetett. A szubjektív teljesítmény értékelésére nyilvánvalóan nem lehet mód egy mindenki felé azonos mércét állító objektív jogrendszer keretében, ezért a jogalkotó kategorikusan kizárja a bárki számára korábbról megismerhető találmányok oltalmazását.

Érdekes megvizsgálni a nyilvános technika állásának szerepét a gazdasági jogelmélet alapkoncepcióit szem előtt tartva. Ha abból indulunk ki, hogy a feltaláló, illetve jogutódja a hasznosítási monopoljogot annak a társadalmi haszonnak a fejében kapja, amelyet a találmány közkinccsé tétele eredményez, akkor megállapíthatjuk, hogy a nyilvános technika állásából korábbról objektíve megismerhető találmány esetében elvileg hiányzik a társadalom számára a hasznosság (hiszen a találmány amúgy is bárki számára hozzáférhető volt). A társadalomnak nem fűződik gazdasági érdeke ahhoz, hogy az ilyen „ismert” találmányokat monopoljogokkal jutalmazza. Ezzel összhangban áll, hogy az ismert találmányokat sem az Szt., sem az ESZE nem részesíti szabadalmi oltalomban.

Am a társadalom számára adott esetben az is hasznos lehet, ha a feltaláló olyan találmányt tár fel, amely ugyan világszinten objektíve hozzáférhető, de az adott országban nem volt egy szabadalmi hivatali újdonságkutatás révén fellelhető. Ebben az esetben a találmány mindaddig oltalomban részesül, amíg valakinek nem sikerül az objektíve létező újdonságrontó anyagot feltárnia, és annak alapján a szabadalmat megsemmisítenie. Az objektíve ismert, de

az adott országban nem hozzáférhető találmány társadalmilag annál értékesebb, minél nehezebb a már korábtól létező ismeretanyagot fellelni, és minél nehezebb azt fellelni, annál tovább élvezi a szabadalmas a neki „tévedésből” odaitélt monopoljogokat. Végeredményben a rendszerbe eleve kódolva van az objektíve létező találmányok újbóli feltalálásának a társadalmi hasznossággal arányos jutalmazása. Ugyan az utólag feltárt újdonságrontó anyag alapján a szabadalmat meg lehet semmisíteni, méghozzá a keletkezésére visszaható hatállyal, azonban a szabadalmas és a feltaláló által felvett díjaknak csak azt a részét lehet visszakövetelni, amelyet a találmány hasznosításából származó gazdasági előnyök nem fedeztek (Szt. 43. §). Tehát – feltéve, hogy a találmány a társadalom számára valóban hasznos, ami maga után vonja a gazdasági értékesítés lehetőségét – a szabadalmas, illetve a feltaláló összességében profitál az objektíve létező, de nehezen hozzáférhető találmány újbóli feltalálásából és közkinccsé tételéből.

2.3. A teljes kiterjesztésű technika állása

A technika állásának másik részét az ún. teljes kiterjesztésű technika állása képezi, amelyet a *kettős szabadalmazás kizárásának* technikai megoldásaként szoktak alkalmazni. A teljes kiterjesztésű technika állásának bevezetésével a Magyarországon vagy Magyarországra kiterjedő hatállyal benyújtott, korábbi elsőbbségű szabadalmi bejelentéseket (bizonyos feltételekkel) akkor is a technika állásához tartozónak minősíti a törvény, ha a bejelentés tényleges közzététele későbbi, mint a vizsgált szabadalmi bejelentés elsőbbsége. Ebben az esetben tehát a feltaláló objektíve sem ismerhette meg a találmány tárgyát korábbi nyilvánosságra jutásból, mégis elesik a szabadalomhoz való jogtól.

Szt. 2. § (3) *A technika állásához tartozónak kell tekinteni az olyan korábbi elsőbbségű belföldi szabadalmi vagy használati mintaoltalmi bejelentés tartalmát is, amelyet a bejelentési eljárásban az elsőbbségi időpontot követően tettek közzé, illetve hirdettek meg. Az ilyen európai szabadalmi bejelentés [84/B. § (2) bek.] és nemzetközi szabadalmi bejelentés [84/P. § (1) bek.] tartalmát csak az e törvényben külön meghatározott feltételekkel [84/D. § (2) bek. és 84/T. § (2) bek.] kell a technika állásához tartozónak tekinteni. E rendelkezések alkalmazásában a kivonat nem tartozik a bejelentés tartalmához.*

A teljes kiterjesztésű technika állásának magyarországi szabályozása hűen követi az ESZE-ben kijelölt utat:

ESZE 54. cikk (3) *A technika állásához tartozónak kell tekinteni továbbá az olyan európai szabadalmi bejelentések eredetileg benyújtott szövegének tartalmát is, amelyeknél a bejelentés napja megelőzi a (2) bekezdésben megjelölt napot, és amelyeket a 93. cikk alapján ezen a napon vagy azt követően tettek közzé.*

A kettős szabadalmazás elkerülése többféleképpen is lehetséges, az egyik mód az ESZE és az Szt. által is átvett teljes kiterjesztésű technika állása, amelybe a korábbi elsőbbségű bejelentés teljes tartalmát bele kell érteni. Ezzel szemben olyan megoldás is létezik, amelynél a

korábbi elsőbbségű bejelentésnek csak az igénypontjait kell figyelembe venni, hiszen ezek határozzák meg a tényleges oltalmi igényt (ekkor beszélünk ún. igényrontásról). Különböző igénypontokkal engedélyezett szabadalmak különböző szabadalmi oltalmat eredményeznek, tehát elvileg ez is elég a kettős szabadalmazás kizárásához. Ezt a megoldást alkalmazta az 1969. évi II. törvényhez, azaz a korábbi szabadalmi törvényhez (továbbiakban: RSzt.) kapcsolódó Végrehajtási rendelet¹ az 1994. VII. 1-től 1995. XII. 31-ig hatályos állapotában, és Svájcban a mai napig ezt alkalmazzák. Ez utóbbi megoldással szemben szokás az eljárásjogi nehézségekre hivatkozni – mivel az eljárás során lehetőség van az igénypontok módosítására, ezért elvileg a korábbi elsőbbségű szabadalmi bejelentés engedélyezési eljárásának lezárulásáig nem lehet biztosan állítani, hogy mely igénypontosorozatot kell figyelembe venni az igényrontás megítélésénél. Mind a teljes kiterjesztésű technika állásának alkalmazásakor, mind az igényrontás alkalmazásakor elképzelhető, hogy a korábbi elsőbbségű szabadalmat végül valamiért mégsem adják meg, vagy a bejelentő éppenséggel lemond az oltalomról. Ilyenkor semmiképp nem beszélhetünk a kettős szabadalmazás veszélyeiről – a későbbi bejelentés mégsem részesülhet oltalomban.

Megint csak gazdasági jogelméleti szempontból szemlélve a kérdést megállapíthatjuk, hogy a társadalom számára ebben az esetben sem jelent objektív értéket a feltaláló teljesítménye, mivel a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozás egyik követelménye, hogy legyen egy korábbi elsőbbségű bejelentés, és annak történjen meg Magyarországon, illetve az Európai Szabadalmi Hivatal (továbbiakban: ESZH) előtti hivatalos közzététele. Vagyis a Magyar Szabadalmi Hivatalnak (továbbiakban: MSZH), illetve az ESZH-nak legyen felhatalmazása a korábbi elsőbbségű bejelentés nyilvánosságra hozatalához, és ez a felhatalmazás ne szűnjön meg a közzétételt megelőzően (például a bejelentés visszavonása révén). Ezen feltételek fennállása mellett a társadalom számára a találmány anélkül is biztosan hozzáférhetővé válik, hogy erre hasznosítási monopolhelyzetet kellene biztosítani a későbbi elsőbbségű bejelentés feltalálójának vagy jogutódjának.

2.4. Az újdonság értelmezése

Az igénypont újdonságának megállapítására vonatkozó pontos szabályokat sem az Szt., sem az ESZE nem állapít meg.

A magyar, illetve az európai joggyakorlat értelmezése szerint egy igénypont által meghatározott találmány akkor új, ha a technika állásából nem ismerhető meg olyan korábbi megoldás, amely a találmány *minden jellemzőjét tartalmazza*.

A MSZH Módszertani útmutatója (röviden: MÚ) a következők szerint fogalmaz: **MÚ III. fejezet 3.3.1.** *Általában csak akkor áll fenn az újdonság hiánya az igényelt megoldás vonatkozásában, ha a feltárt anterioritások valamelyikéből a főigénypont valamennyi jellemzője megismerhető.*

¹ L. 4/1969. (XII. 28.) OMF-B-IM együttes rendelet (továbbiakban: Vr.) 3. § (2).

Fontos hozzátenni, hogy a „jellemző” megnevezést a Módszertani útmutató az angol „feature” megfelelőjeként használja, tehát nem pusztán az igénypont ún. jellemző részében szereplő jellemzőkről van szó.

Ennél az interpretációnál tehát az újdonságrontó megoldásnak még további jellemzői is lehetnek azokon kívül, amelyek a vizsgált igénypontban is szerepelnek, vagyis nem az a követelmény, hogy pontosan ugyanazok a jellemzők szerepeljenek, se több, se kevesebb. Ez az interpretáció a bitorlás megítéléséhez igazodik, ahol az oltalmi körből szintén nem vezethet ki többletelemek/-lépések alkalmazása.

Az újdonságrontó megoldást mind a MSZH, mind az ESZH joggyakorlatában *egyetlen* anterioritásnak kell tartalmaznia, vagyis írásbeli nyilvánosságra jutás esetén az újdonságvizsgálat szempontjából nem megengedett a korábbi dokumentumok kombinálása, sőt, külön utalás nélkül még egyetlen közös dokumentumban szereplő megoldások sem kombinálhatók (MSZH: MÚ III. fejezet 3.3.1; ESZH GL² C-IV, 9.1). Az igénypont által meghatározott találmány tehát abban az esetben nem új, ha *egyetlen* korábbi (technika állása szerinti) megoldásban megtestesül az *összes* igényponti jellemző.

Nem ez volt a helyzet a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1969. évi II. törvény (RSzt.) 2. §-a szerint:

RSzt. 2. § „Új a megoldás, ha nem jutott olyan mértékben nyilvánosságra, hogy azt a szakember megvalósíthassa.”

A fenti definíció magában foglalta a feltalálói tevékenység vizsgálatát is, annak ellenére, hogy a törvény szövege nem mondja meg, hogy pontosan milyen mértékű nyilvánosságra jutás az, amely alapján már a szakember képes a megoldást megvalósítani. Pusztán a törvény indoklásából következik, hogy ez magában foglalta a szakembertől elvárható, a feltalálói tevékenység szintjét még el nem érő önálló lépések sorozatával elérhető megoldásokat is:

„A nyilvánosságra jutáshoz azonban csak akkor fűződik újdonságrontó hatás, ha az ismertetés tartalmilag legalább olyan mértékű volt, hogy annak alapján szakember a megoldást megvalósíthatta. Ezért nemcsak a szószerint egyező ismertetés nyilvánosságra jutása rontja le a találmány újdonságát, hanem az olyan mértékű nyilvánosságra jutás is, amely szakember számára elegendő útmutatást adott a megoldás megvalósításához, amelytől már feltalálói tevékenység nélkül is el lehetett jutni a bejelentett megoldáshoz.”

Látható tehát, hogy az újdonság definíciója olyan fontos jogi előkérdés, amely alapvető módon befolyásolja az arra adott választ, hogy egy adott igénypont új-e. Ugyanakkor azt is látjuk, hogy az újdonság követelményének pontos értelmezése nem olvasható ki közvetlenül a jogszabályokból.

² Guidelines for Examination in the European Patent Office – röviden: GL (az ESZH Módszertani útmutatója).

2.5. A feltalálói tevékenység és a teljes kiterjesztésű technika állása

Az előző pontban láttuk, hogy a találmány újdonsága azt feltételezi, hogy bármely korábbi megoldáshoz képest az igénypont által meghatározott találmány *legalább* egy jellemzőjében eltér. A feltalálói tevékenység meglétének kérdése abban áll, hogy vajon eljuthatott-e a szakember a közös jellemzőket tartalmazó ismert megoldásból az eltérő jellemzőket is tartalmazó találmány megvalósításához feltalálói tevékenység gyakorlása nélkül.

Mielőtt rátérnénk a feltalálói tevékenység megítélésének gyakorlati kérdéseire, először a teljes kiterjesztésű technika állásának speciális helyzetével foglalkozunk.

A teljes kiterjesztésű technika állását mind az Szt., mind az ESZE figyelmen kívül hagyja a feltalálói tevékenység megítélésekor:

Szt. 4. § (2) *A feltalálói tevékenység vizsgálata szempontjából a technika állásának a 2. § (3) bekezdése szerinti részét figyelmen kívül kell hagyni.*

ESZE 56. cikk [2. mondat] *Ha a technika állásának az 54. cikk (3) bekezdése szerinti iratok is részét képezik, ezeket az iratokat nem lehet figyelembe venni annak megítélésekor, hogy a találmány feltalálói tevékenységen alapul-e.*

A teljes kiterjesztésű technika állásához tartozó anterioritásokat csak az újdonság szempontjából kell tekinteni. Ennek szokásos indoklása, hogy a kettős szabadalmazás kizárása már azáltal is megvalósul, ha azonos találmány tekintetében nem engedélyezünk különböző bejelentők számára szabadalmat.

Ez az érvelés gazdasági jogelméleti szempontból aligha állja meg a helyét. Az olyan szabadalmi bejelentések, amelyek a teljes kiterjesztésű technika állásához képest nem alapulnak feltalálói tevékenységen, a társadalom számára alig képviselnek nagyobb értéket, mint azok a bejelentések, amelyek nem újak a teljes kiterjesztésű technika állásához képest, hiszen a feltalálói tevékenység hiánya pontosan azt jelenti, hogy a szakembertől elvárható rutinmunkával el lehet jutni a biztosan nyilvánosságra jutó korábbi elsőbbségű szabadalmi bejelentés tartalmából a későbbi bejelentés szerinti találmányig. Vagyis gazdasági jogelméleti szempontból első ránézésre semmi nem indokolja, hogy különbséget tegyünk az újdonság és a feltalálói tevékenység megítélésénél alkalmazott technika állása között. A különbségtétel nem is szerencsés, mivel egy, a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozó megoldástól csak egy ekvivalens jellemző erejéig különböző későbbi találmány is újnak számít a korábbi megoldáshoz képest. Viszont két, egymástól csak egy ekvivalens jellemzőben eltérő szabadalom azonos oltalmi kört eredményez, tehát lényegében még a kettős szabadalmazás kiküszöbölését sem valósítja meg a jelenlegi szabályozás. Az oltalmi körök átfedése nemcsak ilyen sarkított példánál okozhat problémát, hanem általánosságban is, ha két szabadalom csak valamilyen nyilvánvaló módosításban különbözik egymástól.

Vegyük például azt az esetet, amikor a későbbi bejelentő speciális méretezéseket is megadott a bejelentésében, majd a szabadalmi hivatal által feltárt teljes kiterjesztésű technika állásához tartozó, újdonságrontó, korábbi szabadalmi bejelentéstől valamely speciális mé-

retezéssel elhatárolja magát (az igénypontot a méretezés megadásával szűkíti). Az így előálló igénypont már új, és a korábbi bejelentést a feltalálói tevékenység szempontjából nem lehet figyelembe venni, tehát a későbbi szabadalmi bejelentésre (ha más ellentartás nincs) a hatóság oltalmat fog engedélyezni. Ettől kezdve a korábbi bejelentés jogosultja sem tudja a későbbi bejelentésben kikötött speciális méretezéssel használni a saját találmányát (a két szabadalom az adott méretezés tekintetében kölcsönösen függő viszonyba kerül). Vagyis a későbbi bejelentés jogosultjának sikerülhet kisebb-nagyobb részt „kiharapnia” a korábbi bejelentés oltalmi köréből anélkül, hogy a korábbi bejelentéshez képest a szakembertől elvárható rutinmunkánál komolyabb teljesítményt nyújtott volna.

Azt látjuk tehát, hogy a teljes kiterjesztésű technika állásának a kizárása a feltalálói tevékenység megítéléséből leginkább a feltaláló szubjektív teljesítményét értékeli – ugyanakkor a kettős szabadalmazást csak formálisan akadályozza meg, ekvivalens jellemzők és triviális korlátozások révén azok gyakorlati szempontból mégis előfordulhatnak.

Mindemellett előfordul olyan speciális helyzet, amelyben az Szt. 4. § (2) bekezdésébe és az ESZE 56. cikkébe beépített korlátozás nemcsak indokolt, de kifejezetten kívánatos, ez pedig az önközés (*self collision*). Ha a korábbi bejelentés bejelentője maga kíván a korábbi bejelentéshez képest még egy apróbb fejlesztést is oltalom alá helyezni (a korábbi bejelentés közzétételét megelőzően, hiszen utána már csak a feltalálói tevékenység szintjét megütő fejlesztés részesülhet potenciálisan szabadalmi oltalomban), akkor a bejelentő korábbi bejelentése a későbbi bejelentésre nézve a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozik. Ha a teljes kiterjesztésű technika állását a feltalálói tevékenység vizsgálatánál is figyelembe kellene venni, akkor a bejelentő saját korábbi bejelentése a későbbi apróbb fejlesztés feltalálói tevékenységen alapulását megkérdőjelezné. Például ha a bejelentő felismeri, hogy a találmány a korábbi bejelentésben feltárt specifikus méretezésen kívül eső mérettartományon belül is megvalósítható, ugyanakkor az új mérettartomány megállapítása nem igényelt a szakembertől elvárható rutinmunkát meghaladó innovatív tevékenységet, a bejelentő nem tudná oltalmi igényét kiterjeszteni a szélesebb mérettartományra, így szabadalma mit sem ér, hiszen azt bárki megkerülheti a később felismert mérettartomány használatával. Sem a magyar, sem az európai szabadalmi rendszer nem tesz különbséget a saját korábbi bejelentés és a mások általi korábbi bejelentés között (mint ahogy a saját publikációt és a harmadik felek általi publikációt sem különbözteti meg). Ebből a szempontból tehát méltányosnak tűnik az önközés kizárása. Másfelől viszont a bejelentő a korábbi bejelentéstől számított 12 hónapon belül a korábbi bejelentés elsőbbségének igénylése mellett is kiegészítheti a korábbi bejelentést (az ESZE szerint ez még csak a korábbi bejelentés visszavonását sem eredményezi, magyar belső elsőbbség igénylése viszont sajnos igen). Tehát az önközés veszélye a korábbi bejelentés elsőbbségi évének lejárta és a korábbi bejelentés közzététele között benyújtott későbbi bejelentések tekintetében állhat fenn. Ez a speciális helyzetre kihegyezett és csupán hat hónapnyi periódus aligha van arányban az Szt. 4. § (2) bekezdés és az ESZE 56. cikk célkitűzése ellenére továbbra is előforduló kettős szabadalmazás hátrá-

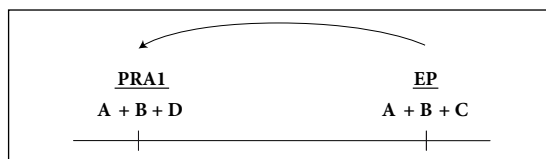
nyaival. Tetézi ezt, hogy az a szabályozás, ami a bejelentés benyújtásakor még az önütközés kizárását valósította meg, a későbbiekben – szabadalomátruházás révén – különböző felek kezében lévő átfedő oltalmi körű szabadalmakat eredményezhet. A kettős szabadalmazás rendezetlen tulajdonviszonyokat teremt, amely a piac és harmadik felek szempontjából semmiképp nem kívánatos.

3. Az újdonság vizsgálata

Az előző fejezetekben röviden áttekintettük a szabadalmazhatóság két sarkalatos pontjának – az újdonság és a feltalálói tevékenységen alapulás követelményének – jogszabályi hátterét. Azt is láttuk, hogy mindkét követelmény teljesülésének vizsgálatához előfeltétel a technika állásának ismerete, hiszen az újdonság és a nyilvánvalóság is csak a technika állása fényében értelmezhető.

Láttuk, hogy az újdonság feltételét mind a magyar joggyakorlat, mind az európai joggyakorlat úgy határozza meg, hogy a találmány csak abban az esetben új, ha tetszőleges, a nyilvános vagy a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozó anterioritáshoz képest van olyan jellemzője, amely az anterioritásból nem ismerhető meg.

Nézzük meg, hogyan kerül ez átültetésre a gyakorlatban! Legyen például egy EP európai szabadalmi bejelentés (vagy szabadalom) igénypontja A + B + C alakú (vagyis A és B és C jellemzőkkel leírt találmány), és a technika állásához tartozó PRA1 ellentartásból megismerhető találmány legyen A + B + D alakú (A és B és D jellemzőkkel leírható megoldás, függetlenül attól, hogy igényponti szinten megjelent-e).

A szemléltetés kedvéért tekintsünk egy egyszerű példát. Az I igénypont legyen a következő:

Edény, amelynek nyele van, *azzal jellemezve*, hogy a nyél fémből van.

Ekkor az I igénypont a következő jellemzőket tartalmazza:

A = a találmány edény,

B = az edénynek nyele van,

C = a nyél fémből van.

Ehhez képest a PRA1 anterioritásban szerepeljen egy olyan megoldás, amelynél az edény nyele hőszigetelő anyagból van. Ekkor az ismert megoldás jellemzői:

A = a találmány edény,

B = az edénynek nyele van,

D = a nyél szigetelőanyagból van.

Annak eldöntésére, hogy az EP bejelentés (vagy szabadalom) $I = A + B + C$ alakú igénypontja új-e, minden egyes jellemzőre megnézzük, hogy az megismerhető-e a PRA1 anterioritásban szereplő $A + B + D$ alakú találmányból. Ez nyilván egy eldöntendő, igaz-hamis jellegű kérdés. A válaszaink a következőképpen alakulnak: A jellemző megismerhető (igaz – i), B jellemző megismerhető (igaz – i), C jellemző nem ismerhető meg (hamis – h). Mivel az európai (és a magyar) joggyakorlat szerint az I igénypont tárgyát képező $A + B + C$ találmány csak akkor ismerhető meg a technika állásából, ha a találmány minden jellemzője megismerhető, ezért a teljes I igénypontra is azt mondhatjuk, hogy nem ismerhető meg (hamis – h). A válaszokat az alábbi ábrán szemléltetjük.

<u>PRA1</u>	<u>I</u>
A	A
B	B
D	C
	↓
	<u>I</u>
	A – i
	B – i
	<u>C – h</u>
	→ h

Az I igénypont nem ismerhető meg a PRA1 anterioritásból (hamis – h), tehát az I igénypont új megoldást határoz meg a PRA1 anterioritáshoz képest.

Ha a szabadalmi igénypont által meghatározott találmány új a technika állásához képest, akkor van értelme továbbmenni, és belekezdeni a feltalálói tevékenység vizsgálatába.

4. A feltalálói tevékenység vizsgálata

4.1. „Feladat és megoldás megközelítés” (Problem-and-solution approach)

A feltalálói tevékenység megítélésénél mind a magyar jogszabály, mind az ESZE egyértelművé teszi, hogy azt egy fiktív szakember képességeihez, illetve a nyilvános technika állásához kell mérni:

Szt. 4. § (1) Feltalálói tevékenységen alapul a találmány, ha a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló.

ESZE 56. cikk – Feltalálói tevékenység

A találmányt feltalálói tevékenységen alapulónak kell tekinteni, ha az a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló. (1. mondat)

Tehát a szabadalmi jog területén „objektív” feltalálói tevékenységről beszélünk – és nem a feltaláló önmagához képest nyújtott teljesítményéről. De vajon milyen zsinórmércével állunk szemben, amikor a „szakemberről” beszélünk? Az MSZH Módszertani útmutatója erről a következőképpen nyilatkozik:

MŰ III. fejezet 4.2: *A szabadalmi jogi szakember elképzelt személy – bizonyos műszaki szakterületeken emberek csoportja –, aki egyfelől rendkívüli, másfelől csupán átlagos képességekkel van felruházva.*

Feltételezzük róla, hogy teljes egészében ismeri a szakterületén a technika állását. ...

A technika állására vonatkozó „mindentudásán” kívül csupán átlagos kombináló és feladatmegoldó képességet tulajdonítunk a szakembernek.

Az ESZH Módszertani útmutatója hasonlóan emberfeletti képességekkel ruhazza fel a fiktív szakembert, amennyiben úgy tekinti, hogy a saját műszaki területén maradéktalanul ismeri a technika állását, különösen a kutatási jelentésben felhozott dokumentumokat.³

A feltalálói tevékenység megítélésekor az a kérdés, hogy a nyilvános technika állását tökéletesen ismerő fiktív szakember – akinek bár lexikális tudása emberfeletti, leleményessége igen korlátozott – vajon eljuthatott-e a találmányhoz. Ehhez mind az MSZH, mind az ESZH lényegében a következő lépésekből álló analízist folytatja le.

1. Új-e a találmány a technika állásához képest?

Nem kérdéses, hogy a technika állását képező megoldás nyilvánvaló a technika állásához képest (ti. fellelhető benne), ezért újdonság hiányában a feltalálói tevékenységet felesleges vizsgálni – amelyik találmány nem új, az többnyire feltalálói tevékenységen sem alapulhat.

Bizonyos szakmai nézetek szerint ez alól a megállapítás alól kivételt képeznek a kiválasztási találmányok, amelyek egy ismert csoport vagy intervallum meghatározott elemére vagy tartományára vonatkoznak – vagyis a kiválasztási találmány voltaképpen „feltalálói tevékenységen alapul, de nem új”. Ezeket – annak ellenére, hogy az általános feltárás, illetve oltalom elvileg kiterjed a speciálisra is – mind az ESZH, mind az MSZH újnak ismeri el, így mi is.

³ The „person skilled in the art” should be presumed to be an ordinary practitioner in a field of technology aware of what was common general knowledge in the art at the relevant date. He should also be presumed to have had access to everything in the „state of the art”, in particular the documents cited in the search report, and to have had at his disposal the normal means and capacity for routine work and experimentation. (GL C-IV, 11.3)

Ennek megfelelően a feltalálói tevékenység előkérdésévé tesszük az újdonság meglétét, és első lépésként a fenti kérdést tisztázzuk. Utalunk a korábban ismertetett jogértelmezésre, miszerint az újdonság megítélésénél az egyes anterioritások nem kombinálhatók.

Az előző fejezetben látott EP európai szabadalmi bejelentésre vonatkozó példában a találmány (pontosabban az azt meghatározó igénypont) új, mivel a C jellemző (fémnyél) nem volt megismerhető az ellentartott PRA1 anterioritásból.

A bejelentési eljárásba bevont anterioritásokat a hivatal szolgáltatja a kutatási jelentésben, a szabadalom megadását követő kontradiktórius eljárásban technika állása az, amit a kérelmező az eljárásba ilyenként becsatol (esetleg bizonyos köztudomású tények, de az ESZH ezek tekintetében is elvárja az alátámasztó bizonyítékokat). Az újdonság megállapítása tehát sohasem abszolút értékelés – az igénypont újdonságáról mindig csak a felhozott anterioritások vonatkozásában beszélhetünk.

2. Ha új a találmány, akkor miben (milyen megkülönböztető jellemzőben) tér el a legközelebbi technika állásától?

Ha a találmány új, akkor értelemszerűen *minden* anterioritástól különbözik. Azonban az egyes anterioritásoktól más-más jellemzőkben térhet el. A feltalálói tevékenység vizsgálatánál kiválasztjuk a *legközelebbi* technika állását, vagyis azt az ismert megoldást, amely a legjobb kiindulópontnak tűnik a találmány „megvalósításához” – ez általában a találmánnyal legtöbb közös jellemzőt tartalmazó megoldás (GL C-IV, 11.7.1). A legközelebbi technika állása nem feltétlenül látható előre – és valójában *nem is létezik*, ha a találmány feltalálói tevékenységen alapul, hiszen az pont azt jelenti, hogy *semelyik* anterioritásból sem juthatott el a szakember a találmányhoz. Ez utóbbi esetben nyilvánvalóan értelmetlen rangsorolni, hogy melyik anterioritásból milyen nehézségek árán nem jutott el a találmány megalkotásához. Ezért a bejelentő vagy szabadalmas feladata nem könnyű, elvileg *mindegyik* anterioritásról meg kell mutatnia, hogy abból kiindulva a szakember nem tudta volna megalkotni a találmányt. Gyakorlatilag elég, ha a hivatal vagy kontradiktórius eljárásoknál az ellenérdekű fél által feltételezett utat cáfolja.

A fenti példánál tegyük fel, hogy a hivatal vagy az ellenérdekű fél által a legközelebbi technika állásaként megnevezett anterioritás a PRA1 feltárás, amelyből A + B + D megoldás ismerhető meg. Ez esetben nyilván azok a megkülönböztető jellemzők, amelyek nem ismerhetők meg a kiszemelt technika állásából [vagyis amelyek mellett a fenti ábrázolásnál h (hamis) betű szerepel]. Az ilyen jellemzők eredményezik ugyanis az I igénypont újdonságát. Jelen esetben egy ilyen jellemző van: a C jellemző (a nyél fémből van).

Értelemszerűen több jellemzőben is különbözhet a találmány a technika állásából kiválasztott egy-egy megoldástól. Az újdonságvizsgálathoz hasonlóan fontos, hogy itt is egy-egykorra az egyetlen korábbi megoldáshoz képest fellelhető különbségeket vizsgáljuk.

3. Milyen műszaki hatása van a megkülönböztető jellemzőnek?

Több megkülönböztető jellemző esetén azok műszaki hatása vagy együttesen vizsgálándó – ilyenkor beszélhetünk szinergikus hatásról – vagy a jellemzők egymástól függetlenül más-más műszaki hatást eredményeznek, és ezért a feltalálói tevékenység szempontjából is külön-külön vizsgálándók (addíció vagy aggregáció, angol terminológiában „*partial problems*”).⁴

Itt kell megjegyezni, hogy az ESZH nem ismeri el a technika állásához tartozó megoldások előre látható rosszabbításához, illetve egy tartomány vagy halmaz egy elemének véletlenszerű kiválasztásához kapcsolódó műszaki hatásokat – hacsak nem kíséri ezt valamiféle nem várt műszaki előny vagy többlethatás (GL C-IV, 11.9.1).

A műszaki hatás – akárcsak a megkülönböztető jellemző – mindig attól függ, hogy mi a legközelebbi technika állása.

A feltalálói tevékenység vizsgálatának ezen pontjánál a bejelentő feladata megmondani, hogy a megkülönböztető jellemzőnek milyen műszaki hatása van – a hivatal feladata eldönteni, hogy a megnevezett műszaki hatás elfogadható-e. Tehát a hatóság (szabadalmi hivatal, bíróság, fellebbezési tanács) részéről itt az újdonság vizsgálatához hasonlóan ismét egy igen-nem típusú döntést kell hozni.

A műszaki hatást megjelölő bejelentői állítást jelöljük Z3-mal.

Például a megkülönböztető C jellemzőnek a bejelentő azt a műszaki hatást tulajdonítja, hogy az edény használaton kívül fémnyelénél fogva egyszerűen felakasztható egy mágneses fali tartószerkezetre akasztók, kampók, csipetzők és egyéb hasonló szerkezetek nélkül is.

Tehát egy lehetséges bejelentői állítás:

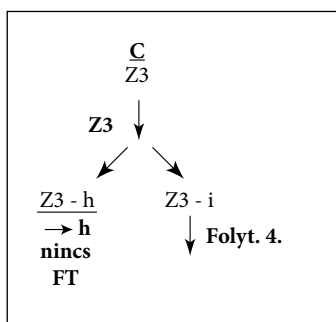
Z3 = „A fémnyél egy lehetséges műszaki hatása, hogy az edény a nyelénél fogva mágnes segítségével felfüggeszthető.”

A hatóság a Z3 állítás igazságtartalmát értékeli – ha elfogadja a bejelentő által felmutatott műszaki hatást mint plauzibilis műszaki hatást (függetlenül attól, hogy adott esetben milyen más műszaki hatások fűződhetnek a megkülönböztető jellemzőhöz), akkor Z3 állításhoz az i (igaz) értéket rendeli, ha nem fogadja, el, akkor a h (hamis) értéket. Az utóbbi esetben a bejelentő vagy próbálhat még más műszaki hatást megnevezni, vagy, ha erre már nincs lehetősége, a hatóság további vizsgálat nélkül is megállapíthatja, hogy a találmány nem alapul feltalálói tevékenységen.

Ha azonban Z3 állítás igaz (amelyre a továbbiakban a „Z3 – i” jelölési konvenciót vezetjük be), akkor az érdemi vizsgálat folytatódik.

⁴ Sometimes, the objective technical problem must be regarded as an aggregation of a plurality of „partial problems”. This is the case where there is no technical effect achieved by all the distinguishing features taken in combination, but rather a plurality of partial problems is independently solved by different sets of distinguishing features (see IV, 11.8 and T 389/86, OJ 3/1988, 87). (GL C-IV, 11.7.2).

Az alábbiakban ábrázoljuk a Z3 állítás értékelésének döntési folyamatát. A függőleges nyíl mellett az állítás betűjele az állítás értékelését jelöli, míg a „folyt. 4)” felirat arra utal, hogy továbbléphetünk a 4. pont szerinti vizsgálati lépésre. A döntési folyamatnak itt azon ága, ahol a Z3 állítás értékelése hamis, a feltalálói tevékenység (FT) hiányának megállapításával lezárul.

4. Milyen objektív műszaki problémát old meg a megkülönböztető jellemző?

Ennél a pontnál meg kell vizsgálni, hogy miért akarhatta a szakember a megkülönböztető jellemző által eredményezett műszaki hatást elérni. A leggyakrabban maga az adott műszaki hatás kiváltása a cél, vagyis az objektív műszaki probléma úgy fogalmazható meg, hogy a technika állásából kiindulva miként érhető el az a bizonyos műszaki hatás. Erre nyilvánvalóan az a válasz, hogy az adott megkülönböztető jellemző implementálásával.

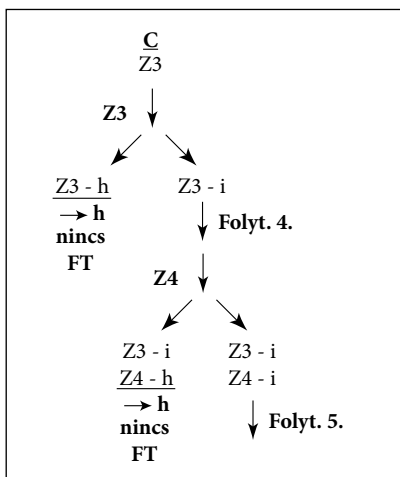
Ismét a bejelentő (vagy szabadalmas) feladata az objektív műszaki probléma megnevezése. Itt értelemszerűen születik egy Z4 állítás. Például:

Z4 = „Az objektív műszaki probléma, amelyet megold a műszaki jellegű megkülönböztető jellemző az, hogy hogyan lehet olyan edénynyelet kialakítani, ami kampók és mechanikailag egymásba akadó fogószervezetek nélkül függeszthető fel egy falra szerelt tartóra.”

Amennyiben ennek az állításnak a hatásági értékelése szintén igaz, vagyis a hatáság elfogadja objektív műszaki problémaként a bejelentő vagy szabadalmas által felvetett problémát, akkor az érdemi vizsgálat folytatódik, és továbblépünk az 5. ponthoz.

Idáig tehát akkor beszélhetünk egyáltalán feltalálói tevékenységről, ha a Z3 és a Z4 állítás mindegyikének igaz az értékelése, vagyis ha konjunktív ÉS kapcsolatban vannak egymással.

C jellemző feltalálói tevékenységének alapulásának eddigi döntésfája a következő, ahol a vertikálisan elhelyezkedő állítások konjunktív ÉS kapcsolatban állnak egymással.

5. Felismerhette-e a szakember az objektív műszaki problémát?

Sok esetben hiába lehet a megoldás fényében megfogalmazni objektív műszaki problémát, annak felismerése mégsem volt nyilvánvaló a szakember számára. Például nagyon sokáig nem tudták, hogy a radioaktív anyagok az emberi szervezetre káros radioaktív sugárzást bocsátanak ki, így semmiféle objektív műszaki problémát nem ismertek volna fel, ami a káros sugárzások kiküszöbölésével kapcsolatos.

Ha a szakember nem ismerhette volna fel nyilvánvaló módon (elsősorban a technika állásából) az objektív műszaki probléma létét, akkor nem kérdéses, hogy a találmány feltalálói tevékenységen alapul.

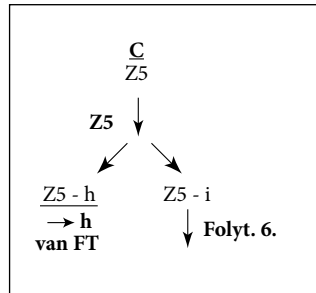
Az előző pontokhoz hasonlóan itt is megadhatunk egy, a hatóság által értékelendő Z5 állítást, amelyet az egységesség kedvéért olyan formában fogalmazunk meg, hogy ez esetben is az igenlő válasz vezessen tovább a 6. pontra:

Z5 = „A szakember felismerhette az objektív műszaki problémát.”

Az előbbi állítás tipikusan a hatóság (vagy az ellenérdekű fél) részéről hangzik el, amelyet a bejelentő (vagy szabadalmas) nyilatkozatokkal, bizonyítékokkal igyekezhet cáfolni.

Ha a bejelentő (vagy szabadalmas) sikerrel jár, és a Z5 állítás hatósági értékelése hamis (Z5 – h), akkor az érdemi vizsgálat lezárul – azonban ez esetben azzal, hogy a C jellemző, és így az I igénypont is feltalálói tevékenységen alapul, hiszen a szakember magát a műszaki problémát sem ismerhette fel.

A Z5 állítás teljesülése esetén (Z5 – i) az érdemi vizsgálat folytatódik, és továbblépünk a 6. pontra. A Z5 állítás értékeléséhez kapcsolódó döntési folyamat tehát a következők szerint ábrázolható:

6. Ha a szakember felismerhette az objektív műszaki problémát, találhatott-e a technika állásában útmutatást a probléma kiküszöbölésére?

Konkréтан: van-e olyan ismert megoldás, ami ugyanezt a műszaki problémát küszöböli ki.

Ez a pont a gyakorlatban tipikusan úgy valósul meg, hogy a hivatal felhoz egy PRA2 anterioritást, amelyben ezt az útmutatást megvalósulni látja – például egy mágneses, irodai gémkapocstartót, amelyen a fém gémkapcsok a tartó mágneses erejénél fogva feltapadnak a tartóra.

Természetesen megadott szabadalommal kapcsolatban felmerülő kontradiktórius eljárásban az ellenérdekű fél nevezi meg a PRA2 szabadalmat, és érvel amellett, hogy a fém gémkapocstartó miért szolgálhatott útmutatásként az általános fémmnyél megalkotásához. Mindkét esetben a bejelentő (illetve a szabadalmas) feladata, hogy rámutasson ennek az ellenkezőjére.

Itt az egységesség kedvéért szintén olyan formában írjuk fel a hatóság által értékelendő Z6 állítást, hogy annak pozitív értékelése vezessen tovább a 7. pontra. Így a vizsgálandó állítás:

Z6 = „Létezik a technika állásában útmutatás az objektív műszaki probléma leküzdésére.”

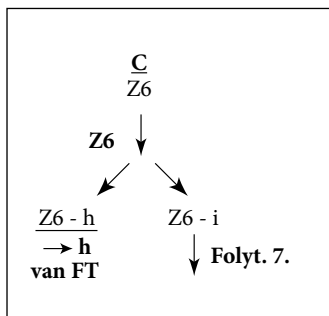
A Z6 állítást a hatóság akkor fogja hamisként értékelni (Z6 – h), ha az eljárásban nem hoztak fel a célnak megfelelő PRA2 anterioritást, illetve ha a bejelentő (vagy szabadalmas) sikeresen érvel amellett, hogy a gémkapocstartó nem vezethette rá a szakembert a találmány kidolgozására. Például rámutat arra, hogy az irodaszerek és a konyhai edények két egymástól annyira távoli szakterület, hogy a konyhai edények fejlesztésén dolgozó szakember soha nem gondolna rá, hogy az irodaszerek világában keressen megoldást a felmerült műszaki problémára. Ha a hatóság (vagy az ellenérdekű fél) más anterioritást nem tud felhozni, amely a megoldás irányába mutat, akkor a feltalálói tevékenység tovább nem vitatható.

A Z6 állítást a hatóság abban az esetben fogadja el igazként (Z6 – i), ha az nyer bizonyítást, hogy a szakembertől elvárható lett volna, hogy ötletet merítsen a PRA2 tanításából. Például az ellenérdekű fél rámutat, hogy a mágneses gémkapocstartó mindennapi használata olyan mértékben elterjedt, hogy ezt az eszközt immár a köztudomású tények (*common general knowledge*) kategóriájában kell figyelembe venni. Ilyen jellegű kijelentést természetesen a hivatal is tehetne a lajstromozásra irányuló eljárás során, azonban a köztudomású tényeket

is igazolni kell, amit jelen esetben csak igen nehézkesen – például közvélemény-kutatások, eladási statisztikák, reklámstatisztikák stb. segítségével – lehetne, ezért ettől a hivatal várhatóan tartózkodni fog.

A Z6 állítás értékeléséhez kapcsolódó döntési folyamat a következő:

7. *Ha található a technika állásában útmutatás a műszaki probléma leküzdésére, akkor vajon azt a szakember megpróbálná-e, és képes lenne-e a kitűzött cél érdekében implementálni?*

Ez a feltalálói tevékenység vizsgálatának legbonyolultabb és legszerteágazóbb pontja, hiszen itt kell megvizsgálni, hogy a két anterioritás tanítása kombinálható-e a szakembertől elvárható rutinintézkedések segítségével (például az egyik komponens méretarányos kicsinyítése általában elvárható). Nem elég azonban, hogy a kombináció a szakember által végrehajtható legyen, az is kérdéses, hogy a kombinációt ténylegesen megpróbálta volna-e megvalósítani. Például ha az adott kombinációval szemben bizonyos szakmai előítéletek álltak fenn, akkor az a szakembert eltántorította volna a sikerre vezető kombináció létrehozásától.

Ebbe a pontba tartozik a feltalálói tevékenység indikációinak döntő többsége, úgymint:

- nem várt műszaki többlethatás (hiába volt a műszaki többlethatás az objektív műszaki probléma, nem lehetett előre látni, hogy az pont a jellemzők ilyen kombinációja esetén fog fellépni),
- új és nem várt műszaki előny (nem többlethatás, de eddig mégsem ismerték fel),
- régóta kielégítetlen igény, kereskedelmi siker (hiába tűnik a megoldás utólag rendkívül egyszerűnek, ha régóta keresték a választ, és mégsem találták, akkor gyanítható, hogy a megoldás csak *ex post facto* triviális),
- súlyos szakmai előítélet (ami miatt a „szolgalelkű” fiktív szakember meg sem próbálta volna alkalmazni az adott megoldást).

A feltalálói tevékenység vizsgálatában eddig a pontig csak akkor jutunk el, ha az összes korábbi kérdésre igenlő választ adott a hatóság. Ha a folyamat korábban félbeszakadt, az történhetett a feltalálói tevékenység hiányának megállapítása miatt (a 3. és 4. pont szerinti negatív értékelés), vagy mert a feltalálói tevékenység megléte már korábban bizonyítást nyert (az 5. és 6. pont szerinti negatív értékelés).

Jelen esetben a hatóság azt az igen összetett kérdést vizsgálja, hogy ha a Z6 állítást igaznak találta, vagyis úgy látta, hogy van olyan PRA2 anterioritás, amely a szakembert rávezethetné a PRA1 anterioritásból kiindulva az objektív műszaki probléma megoldására, akkor vajon ezt a PRA2 anterioritást a szakember ténylegesen megpróbálná-e, illetve képes lenne-e feltalálói tevékenység gyakorlása nélkül kombinálni a PRA1 anterioritás tartalmával úgy, hogy az az I igénypont által meghatározott találmányra vezessen.

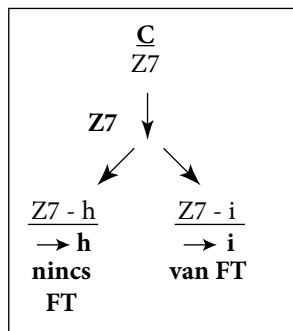
A hatóság által értékelendő Z7 állítást most is úgy fogalmazzuk meg, hogy az igaz értékelés utaljon a feltalálói tevékenység meglétére, míg a hamis értékelés a feltalálói tevékenység hiányát jelentse.

Z7 = „A szakember a PRA1 anterioritásból kiindulva a PRA2 anterioritás útmutatása alapján nem tudta volna megvalósítani a találmányt.”

Például a bejelentő (vagy szabadalmas) sikeresen rámutat, hogy hiába tűnt volna jó ötletnek a mágneses gémkapocstartó elvének felhasználása, súlyos szakmai előítélet állt fenn a fémnyéllel szemben, mivel azt jó hővezető-képessége miatt főzőedények esetén kötelező jelleggel szigetelő anyaggal vonták be. Ez esetben a Z7 állítás értékelése igaz, azaz a találmány feltalálói tevékenységen alapul.

Ha azonban a hagyományos vas palacsintasütő hozzátartozik a technika állásához, akkor a hivatali elbíráló vagy az ellenérdekű fél rámutathat, hogy annak szintén meg lehet fogni a nyelét külön hőszigetelés nélkül is (ti. a hosszú vékony fémnyélnek a felhasználó felőli vége nem forrósodik át, mivel a nyél a hossza mentén a nagy felület/térfogat arány miatt leadja a hőt). Vagyis Z7 állítás értékelése hamis lesz.

Az utolsó döntési lépést is ábrázolva:

A fent ismertetett pontok az európai joggyakorlatban a „*problem-and-solution approach*” (feladat és megoldás megközelítés) néven ismert vizsgálati módszer gyakorlati lépéseit illusztrálják. Az európai szabadalmi ügyvivői vizsga ezt a metodikát kéri számon a jelöltektől, és hasonlóan, az ESZH elbírálóinak is ezt a protokollt oktatják. Képviselői oldalon meg lehet próbálni a feltalálói tevékenység meglétét más logika mentén levezetni – de nem ajánlatos. Fennáll ugyanis a veszélye, hogy a fenti gondolatmenetre ráállt európai hivatali elbíráló

kevésbé fogja magát megerőltetni a számára idegen érvelés követésekor. Ha ráadásul a képviselő nem is tudja, hogy a hivatali elbíráló milyen koordinátarendszerben adja a választ, akkor jó eséllyel süketek dialógusa fog kialakulni, és a hivatal és a bejelentő, illetve a képviselője – ki-ki a maga érvrendszerébe ragadva – szépen elbeszél egymás mellett. Mondanunk sem kell, hogy „igaza” a közhatalmi pozícióban lévő hivatalnak lesz.

4.3. Műszaki jelleg, műszak jellemző

Az előző pontban szinte homéroszi jelzőként használtuk a „műszaki” megnevezést a műszaki hatás, illetve az objektív műszaki probléma kapcsán. Ez nem a pátoz kedvéért, és nem is a karakterszám szaporítása végett történt – hanem mert a „műszaki” szó komoly jogi relevanciával bír.

Eddig még nem beszéltünk az ESZH, illetve az MSZH azon joggyakorlatáról, hogy bizonyos vizsgálati szempontoknál, de elsősorban a feltalálói tevékenység megítélésénél különbséget tesz az igénypontban szereplő műszaki, illetve nem műszaki jellemzők között.

Ehhez mindenképp értelmezni kell, hogy mit ért az ESZH, illetve az MSZH „műszaki jellemző” (*technical feature*) alatt. Elsőként az ESZH interpretációjával, illetve joggyakorlatával foglalkozunk.

4.3.1.

A szabadalmazhatóság előfeltétele, hogy az ESZE 52. cikkének értelmében vett „találmányról” legyen szó. Ez egészül ki az ipari alkalmazhatóság [ESZE 52. cikk (1) bekezdés] és a már eddig látott újdonság (ESZE 54. cikk), illetve feltalálói tevékenység (ESZE 56. cikk) követelményével.

Az ESZH Módszertani útmutatója ehhez még további követelményként hozzáteszi a „műszaki jelleget” (*technical character*), amelyet az ESZE 42. és 43. szabályából vezet le. A találmány „műszaki jellegét” abban látja megnyilvánulni, hogy:

- az ESZE 42. szabály (1) bekezdés (a) pontja szerint meg kell határozni azt a műszaki területet, amelyre a találmány vonatkozik,
- az ESZE 42. szabály (1) bekezdés (c) pontja szerint a találmánynak valamely műszaki feladat megoldására kell irányulnia, és
- az ESZE 43. szabály (1) bekezdése szerint a szabadalmi igénypontokban a találmány *műszaki jellemző*inek megadásával kell meghatározni azt a tárgyat, amelyre az oltalmat igényelik.⁵

⁵ ... the invention must be of “technical character” to the extent that it must relate to a technical field (Rule 42(1)(a)), must be concerned with a technical problem (Rule 42(1)(c)), and must have technical features in terms of which the matter for which protection is sought can be defined in the claim (Rule 43(1)). (GL. C-IV, 1.2 (ii))

A fenti meghatározásban szereplő „műszaki jellemzők” fogalmát – akárcsak a találmány fogalmát – az ESZE nem definiálja, erre pozitív, tételes meghatározást az ESZH Módszertani útmutatójában sem találunk. A „műszaki jellemzők” tekintetében az ESZH Módszertani útmutatója kissé redundáns: a műszaki jellemzők azok, amelyek hozzájárulnak a találmány műszaki jellegéhez (amelyet viszont részben a műszaki jellemzők jelenlétével definiálnak).

Azáltal, hogy az ESZH Módszertani útmutatója nem ad egyértelmű definíciót a találmány műszaki jellege, illetve a műszaki jellemzők tekintetében, az ESZH implicit módon a műszaki jelleg dinamikus felfogása mellett teszi le a voksát, vagyis lehetővé teszi, hogy a technika fejlődésével magának a „műszaki jellegnek” a meghatározása is fejlődjön.

A műszaki jellemzők fogalmát az európai szabadalmi rendszerben leginkább a nem műszaki jellemzőktől való elhatárolás révén tudjuk értelmezni. Ez utóbbiak viszont a találmánynak nem minősülő alkotásokra vezethetők vissza. Az ESZE 52. cikk (2) bekezdése szerint nem minősül szabadalmi oltalomban részesíthető találmánynak

- a) a felfedezés, a tudományos elmélet és a matematikai módszer;
- b) az esztétikai alkotás;
- c) a szellemi tevékenységre, játéokra, üzletvitelre vonatkozó terv, szabály vagy eljárás, valamint a számítógépi program;
- d) az információk megjelenítése.

Igéyponti jellemzőkre vetítve ez azt jelenti, hogy nem tekinthetők műszaki jellemzőnek például:

- a pusztán matematikai lépések (matematikai műveletek); a termék esztétikai jellemzői (szín, műszaki funkció nélküli forma stb. – tehát a formatervezésiminta-oltalom tárgykörébe eső formai kialakítások),
- az üzleti módszer lépései (pl. felkeresem, rábeszélem, eladom neki);
- játékszabály eljárási lépései (pl. játéktáblán milyen szabályok szerint lehet lépni a játéktáblával);
- fizikai műveletekhez nem kapcsolható számítógépi programok (pl. szövegfeldolgozó program karakterszámlálója);
- információk megjelenítésére vonatkozó intézkedések (pl. a zenei hangokat kottával vagy kézjelekkel jelölik, pl. menüsorban ikonokkal jelenítik meg a parancsokat stb.).

Bár a műszaki jelleg, illetve a műszaki jellemzők tételes meghatározását sehol nem fogjuk megtalálni, azonban ezeknek az indikátorai az ESZH esetjogában töredezetten, de fellelhetők. Az ilyen indikátorokat a Módszertani útmutató elsősorban a szabadalmazható találmányok és az azok köréből kizárt alkotások fogalmának tárgyalása kapcsán részletezi (GL C-III, 2.), és lényegében a fent felsorolt kizárt alkotások műszaki jellegét megalapozó lehetséges műszaki jellemzőkre ad számos példát. Ebből közvetlenül nyerhetünk egy példálózó jellegű, pozitív felsorolást, hogy mi minősül műszaki jellemzőnek.

A Módszertani útmutató másik fontos, idevágó része a feltalálói tevékenység vizsgálati szempontjaival foglalkozó fejezet – amely a műszaki jelleg gyakorlati jelentőségére világít rá.

A találmány, illetve az arra vonatkozó igénypont egyaránt tartalmazhat műszaki és nem műszaki jellemzőket, amelyeket együttesen kell figyelembe venni annak meghatározására, hogy a találmány nincs-e kizárva a szabadalmi oltalomból az ESZE 52. cikk (2) bekezdése alapján. Ezzel szemben a feltalálói tevékenység vizsgálatánál a T641/00 Fellebbezési Tanácsi döntés értelmében figyelmen kívül kell hagyni azokat az igényponti jellemzőket, amelyek sem önmagukban, sem más jellemzőkkel közösen nem járulnak hozzá a találmány műszaki jellegéhez. Ilyen helyzet állhat fenn például olyan jellemzők tekintetében, amelyek csak egy nem műszaki feladat megoldásához járulnak hozzá, például a megoldandó feladat a szabadalmazhatóság köréből kizárt területre esik (üzleti módszer, esztétikusabb külső stb.).⁶

Az ESZH korábbi joggyakorlata nemcsak a feltalálói tevékenység vizsgálatakor különböztette meg a technika állásához képest új és nem új jellemzőket, hanem az alkotást eleve csak akkor minősítette találmánynak az ESZE 52. cikk (1) bekezdése értelmében, ha az új jellemzők nem estek kizárólag az ESZE 52. cikk (2) bekezdésében kizárt tárgykörbe – ez volt az ún. „*contribution approach*” (megkülönböztető jellemzők szemlélete). Ezt a megkülönböztetést azonban a T931/95 döntés az ESZE, különösen az ESZE 52. cikke alapján mindennemű alapot nélkülözőnek találta, és ezzel megfordította az újdonság mint előkérdés és a találmánynak minősülő alkotás vizsgálatának sorrendjét. Így a „találmányokkal” szemben támasztott kritérium enyhült, hiszen kizárólag azt szabad nézni, hogy az alkotás egésze mint olyan nincs-e kizárva a találmányok köréből – vagyis az egyes jellemzők újdonságára való tekintet nélkül kell vizsgálni azok műszaki jellegét. Ebből kifolyólag a jelenlegi joggyakorlat a feltalálói tevékenység vizsgálatának kérdéskörében gondoskodik arról, hogy a technika állásához képest kizárólag nem műszaki jellegű kontribúciót nyújtó találmányok ne részesülhessenek szabadalmi oltalomban.

4.3.2.

A MSZH Módszertani útmutatója még a korábbi európai joggyakorlatot tükrözi. A MSZH elsőként azt vizsgálja, hogy a szabadalmi igény nem olyan szellemi alkotásra vonatkozik-e, amely a tárgyánál fogva eleve nem minősül találmánynak az Szt. 1. § (2) bekezdése értelmében [ez utóbbi egy az egyben megfelel az ESZE 52. cikk (2) bekezdésének]. A Módszertani útmutatóban a következő kifejtést olvashatjuk:

„Ha a vizsgált megoldás megkülönböztető jellemzői között legalább egy műszaki jellemző van, akkor a vizsgált megoldás (a szabadalmi igény tárgya) találmány. Ha viszont a megkülönböztető jellemzők kizárólag nem műszaki intézkedések, akkor ezek nem jelentenek változást

⁶ Features which cannot be seen to make any contribution, either independently or in combination with other features, to the technical character of an invention are not relevant for assessing inventive step (see T 641/00, OJ 7/2003, 352). Such a situation can occur for instance if a feature only contributes to the solution of a non-technical problem, for instance a problem in a field excluded from patentability (see T 931/95, OJ 10/2001, 441). (GL C-IV, 11.7.2)

a technika állásához tartozó (közös) jellemzőkkel meghatározott termékben vagy eljárásban, így a szabadalmi igény tárgya nem minősül találmánynak.”

Vagyis a magyar joggyakorlat egyértelműen a technika állásához képest új (megkülönböztető) jellemzők körében követeli meg a műszaki jelleget ahhoz, hogy egyáltalán találmányról lehessen beszélni.

Az újdonság és a találmánynak minősülő alkotás vizsgálatának sorrendje a T931/95 döntésben feszegetett jogelvi kérdésen túl (ti. a szabadalmi bejelentést azon az alapon kell-e elutasítani, hogy az alkotás nem minősül találmánynak, vagy azon az alapon, hogy nem alapul műszaki intézkedésben megnyilvánuló feltalálói lépésen) inkább praktikus szempontokat szolgál. Az ESZE 63. szabálya értelmében az ESZH nem végzi el a kutatást, vagy részleges kutatási jelentést ad ki, amennyiben a szabadalmi bejelentés összes, illetve néhány szabadalmi igénypontja olyan mértékben nem felel meg az ESZE rendelkezéseinek, hogy az lehetetlenné teszi az érdemleges kutatást. Az ESZH Módszertani útmutatója pontosítja, hogy mikor tekinti az érdemleges kutatás elvégzését kivitelezhetetlennek, megállapítva, hogy többek között a találmánynak nem minősülő alkotásokra nézve nem tartja a technika állását kutathatónak.⁷ Az ESZH számára tehát nem célszerű az újdonság szempontjait belekeverni a találmányok köréből kizárt alkotások kérdésébe, hiszen a kutatás csak a találmányokon értelmezett.

Ezzel szemben az Szt. alapján a MSZH-nak nincs lehetősége ezen az alapon megtagadni a kutatást, így a magyar eljárásban nincs gyakorlati jelentősége, hogy a MSZH az alkotás mint találmány kérdésében az újdonságkutatás elvégzése előtt vagy azt követően dönt.

A MSZH a műszaki jelleg és műszaki jellemzők meghatározatlansága terén sem követi az ESZH gyakorlatát. A MSZH Módszertani útmutatója mind a hivatali elbírálók, mind a bejelentők és képviselők számára biztos támpontot nyújt e kulcsfontosságú fogalmak értelmezéséhez:

„Műszaki jellemzők azok, amelyek emberi közrehatással létrejövő fizikai, kémiai vagy biológiai folyamatokat, illetve struktúrákat határoznak meg, és amelyek fizikai, kémiai, biológiai hatásaikkal vesznek részt a kitűzött feladat megoldásában. Műszaki jellemzők általában szerkezetre, kialakításra, elrendezésre vonatkozó jellemzők, anyag- és állapotjellemzők, az ipari műveletek, környezeti feltételek, közreható eszközök jellemzői. Nem műszaki jellemzők általában a szellemi úton végrehajtható műveletek, valamint az olyan intézkedések, amelyek a termékben csak szellemi úton elsajátítható értékváltozást hoznak létre, vagyis kizárólag az információtartalom vagy az esztétikai tartalom megváltozását eredményezik.” (MSZH MŰ III. fejezet, 2.2)

⁷ In relation to searches carried out for European patent applications, the subject-matter listed in Rule 39.1 PCT may be considered under the EPC either not to be susceptible of industrial application (Art. 57) or, to the extent to that the European patent application relates to that subject-matter as such, to be excluded from patentability under Art. 52(2) and (3), or to constitute an exception to patentability under Art. 53(b) and (c), the claims are not searched in as far as they relate to such subject-matter. (GL. B-VIII, 1)

Bár ilyen vagy hasonló meghatározás az ESZH Módszertani útmutatójában nem található, azonban az ott lefektetett elvekkel, bemutatott példákkal tökéletesen összhangban van, ezért elmondhatjuk, hogy ami a fenti definíció alapján műszaki jellemzőnek minősül a MSZH előtti eljárásban, azt az ESZH is műszaki jellemzőnek tekintené.

4.4. A műszaki jelleg követelményének beillesztése a döntési modellbe

Az előző pontban látottak alapján térjünk most vissza a feltalálói lépés vizsgálatához, amit a következő kérdéssorozatra alapítottunk:

1. Új-e a találmány a technika állásához képest?
2. Ha új, akkor miben (milyen megkülönböztető jellemzőben) tér el a *legközelebbi* technika állásától?
3. Milyen műszaki hatása van a megkülönböztető jellemzőnek?
4. Milyen objektív műszaki problémát old meg a megkülönböztető jellemző?
5. Felismerhette-e a szakember az objektív műszaki problémát?
6. Ha a szakember felismerhette az objektív műszaki problémát, található-e a technika állásában útmutatást a probléma kiküszöbölésére?
7. Ha található a technika állásában útmutatás a műszaki probléma leküzdésére, akkor vajon azt a szakember megpróbálná-e, és képes lenne-e a kitűzött cél érdekében implementálni?

Lássuk, hova lehet beilleszteni a műszaki jelleg abszolút és relatív követelményét. Abszolút követelmény alatt az ESZE 52. cikk (2) bekezdésére alapított előzetes vizsgálatot értjük, amelynél az egyes jellemzők újdonságára való tekintet nélkül nézzük, hogy van-e az alkotásnak *bármilyen* műszaki jellege. Ez a T931/95 döntés értelmében az újdonságvizsgálatot is megelőző előkérdés, tehát a fenti kérdéssorozatban nulladik lépésként tárgyalhatjuk.

0. Nincs-e az alkotás kizárva a szabadalmazható találmányok köréből az ESZE 52. cikk (2) bekezdése alapján?

Az előzőekben láttuk, hogy az ESZH joggyakorlata szerint egyetlen műszaki jellemző is elégséges a találmány műszaki jellegének biztosításához. Tehát az előkérdésre adott eldöntendő állítás így hangzik:

Z0 = „A találmánynak van műszaki jellemzője.”

A Z0 állítás pozitív értékelése (Z0 – i) azt jelenti, hogy a találmány kielégíti a műszaki jelleg abszolút követelményét.

A műszaki jelleg relatív követelménye abban nyilvánul meg, hogy a találmánynak a legközelebbi technika állásához képest legalább egy megkülönböztető *műszaki* jellemzővel kell rendelkeznie. Ezt a kérdést nyilván a 2. lépésben érdemes tárgyalni, amikor amúgy is megadjuk a megkülönböztető jellemzőt. Ennek megfelelően módosítjuk a 2. kérdést:

2. *Ha új, akkor **műszaki** jellegű megkülönböztető jellemzőben tér-e el a legközelebbi technika állásától?*

Elég egyetlen megkülönböztető műszaki jellemzőt találni a legközelebbi technika állásához képest, de nyilván több ilyen is tartalmazhat a vizsgált igénypont. A 2. ponthoz tartozó, a hatóság által értékelendő állítás a következő lehet:

Z2 = „A találmánynak van műszaki jellegű megkülönböztető jellemzője a legközelebbi technika állásához képest.”

A feltalálói tevékenység vizsgálata csak abban az esetben folytatódik, ha a Z2 állítást a hatóság igaznak fogadja el (Z2 – i). Ellenkező esetben a találmány nem tesz eleget a feltalálói tevékenység követelményének (ettől még találmánynak minősül, hiszen a Z0 állításra pozitív válasz született).

Ebből egyben az is látszik, hogy ha akár a hatóság, akár egy kontradiktórius eljárás során egy ellenérdekű fél talál olyan anterioritást, amelyhez képest a találmány csak nem műszaki jellemzőkben tér el, akkor a találmány nem alapul feltalálói tevékenységen.

Értelemszerűen a további lépésekben is ezt a megkülönböztető műszaki jellemzőt vizsgáljuk.

A rend és a teljesség kedvéért az 1. lépés szerinti vizsgálatot, vagyis az újdonság követelményét is felírhatjuk eldöntendő állítás formájában:

Z1 = „A találmány új.”

A fenti állításokat is figyelembe véve a feltalálói tevékenység meghatározásánál a kérdés-sorozat és az ahhoz kapcsolódó állítássorozat a következő:

0. *Nincs-e az alkotás kizárva a szabadalmazható találmányok köréből az ESZE 52. cikk (2) bekezdése alapján?*

Z0 = „A találmánynak van műszaki jellemzője”.

1. *Új-e a találmány a technika állásához képest?*

Z1 = „A találmány új.”

2. *Ha új, akkor **műszaki** jellegű megkülönböztető jellemzőben tér-e el a legközelebbi technika állásától?*

Z2 = „A találmánynak van műszaki jellegű megkülönböztető jellemzője a legközelebbi technika állásához képest.”

3. *Milyen műszaki hatása van a megkülönböztető jellemzőnek?*

Z3 = „A műszaki jellegű megkülönböztető jellemző egy műszaki hatása, hogy ... (a jogosult állítása).”

4. *Milyen objektív műszaki problémát old meg a megkülönböztető jellemző?*

Z4 = „Egy lehetséges objektív műszaki probléma, amelyet megold a műszaki jellegű megkülönböztető jellemző az, hogy ... (a jogosult állítása).”

5. *Felismerhette-e a szakember az objektív műszaki problémát?*

Z5 = „A szakember felismerhette az objektív műszaki problémát.”

6. *Ha a szakember felismerhette az objektív műszaki problémát, található-e a technika állásában útmutatást a probléma kiküszöbölésére?*

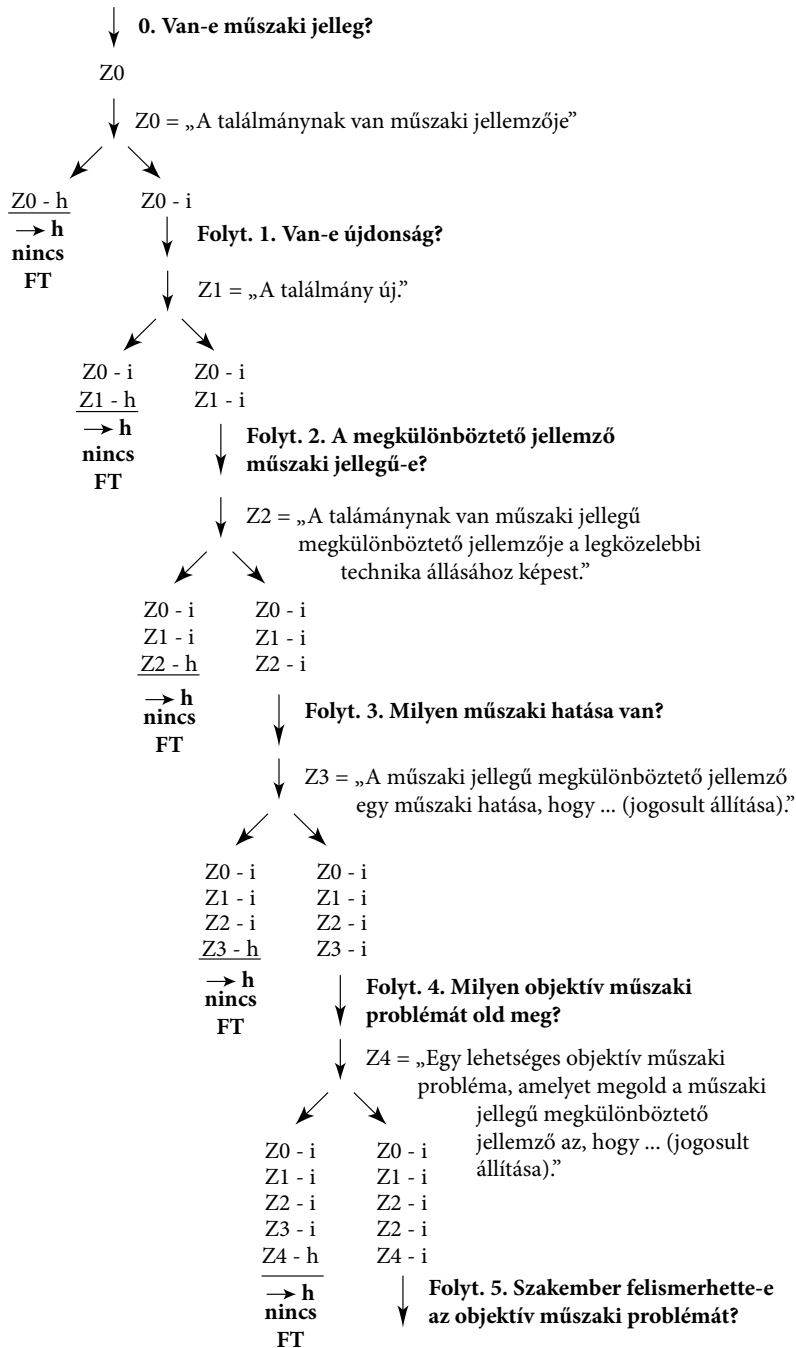
Z6 = „Létezik a technika állásában útmutatás az objektív műszaki probléma leküzdésére.”

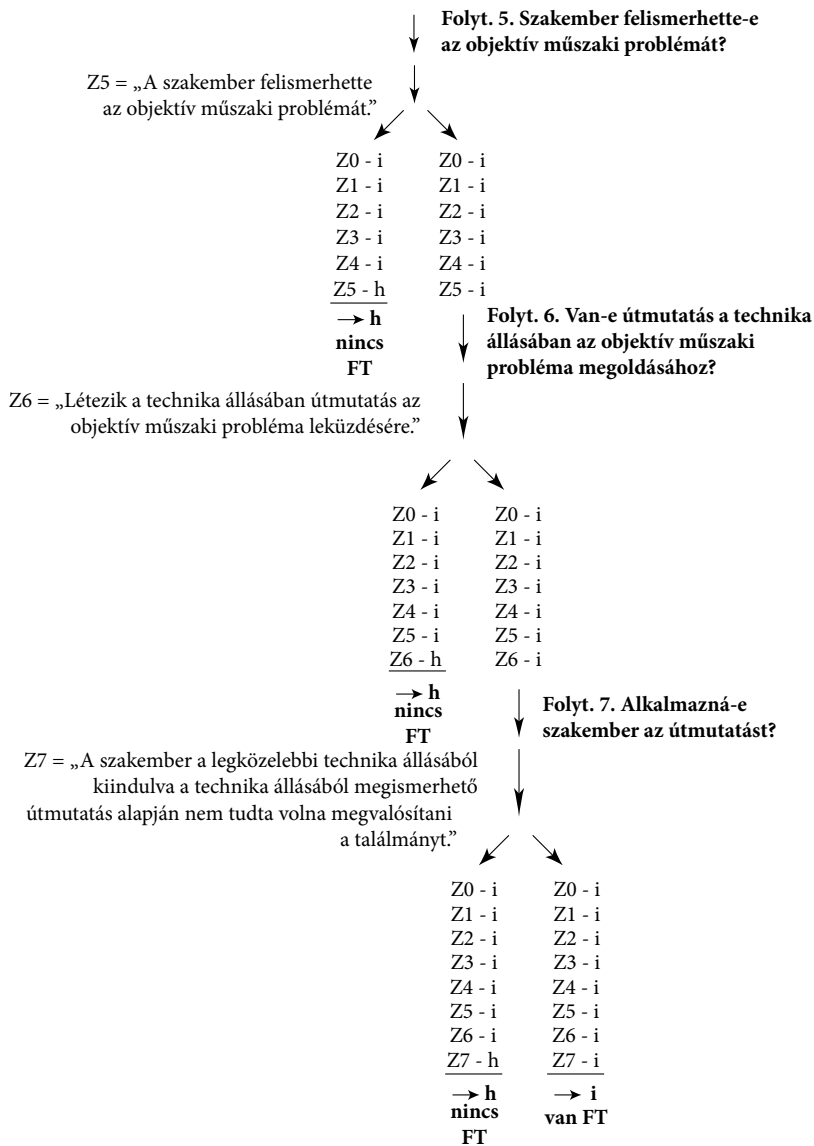
7. *Ha található a technika állásában útmutatás a műszaki probléma leküzdésére, akkor vajon azt a szakember megpróbálná-e, és képes lenne-e a kitűzött cél érdekében implementálni?*

Z7 = „A szakember a legközelebbi technika állásából kiindulva a technika állásából megismerhető útmutatás alapján nem tudta volna megvalósítani a találmányt.”

Mint látható a kérdés nem feltétlenül eldöntendő jellegű, azonban a tisztázásához megfogalmazott állítás igazságtartalmának értékelése mindig igaz vagy hamis.

Ez alapján a teljes döntési fa a következőképpen néz ki.

Ezzel áttekintettük a feltalálói tevékenység megítélésének tipikus (és az ESZH gyakorlatában szinte kizárólagos) folyamatát egyszerű döntési lépések sorozataként.

5. Kitekintés

A jelen tanulmányban az igénypontok jogi relevanciájának két fontos aspektusával, az újdonság és a feltalálói tevékenység megítélésében betöltött szerepével foglalkoztunk. Ezenkívül további fontos kérdéskörök is szorosan kötődnek az igénypontok vizsgálatához. Annak eldöntése, hogy mi tartozik a technika állásához, olyan fontos előkérdést vet fel, mint a szabadalmi bejelentés (vagy szabadalom) elsőbbségének elismerhetősége. A szabadalmazhatósági akadályként felhozott technika állásához tartozó anterioritások fényében gyakran szükségessé válik az igénypontok módosítása, szűkítése. Ehhez elengedhetetlen a módosítások elfogadható körének és a tiltott, ún. bővítő értelmű módosítások körének pontos ismerete. A szabadalmi oltalom terjedelmét, illetve a szabadalombitorlás megvalósulását szintén az igénypontok határozzák meg. Ezekre és egyéb az igénypontok vizsgálatához köthető kérdésekre a cikksorozat következő részeiben fogunk részletesen kitérni.

Irodalom

Albert Ballester Rodès, Sabine Demangue, Christos Dimopoulos, Barbara Dobrucki, Jane Osbeldiston, Chryssoula Pentheroudakis, Yvonne Podbielski, Jérôme Serre (ed.): *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office, Fifth Edition.* EPO, 2006.

Ficsor Mihály: Tízéves szabadalmi törvényünkről, I. rész. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf. 1. sz. 2006. február.

Ficsor Mihály: Tízéves szabadalmi törvényünkről, II. rész. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf. 2. sz. 2006. április.

Kacsuk Zsófia: Az európai elsőbbségi jog elemzése az Európai Szabadalmi Hivatal joggyakorlatának tükrében – avagy hogyan igényeljük a serpenyő elsőbbségét műanyag pohárra? Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 3. (113.) évf. 6. sz. 2008. december.

Dr. Palágyi Tivadar: A szabadalmazhatóság megítélése az Európai Szabadalmi Hivatal joggyakorlatában. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf. 2. sz. 2002. április.

Pokol Béla: Társadalomtudományi trilógia. Szociológiaelmélet, jogelmélet, politikaelmélet. Internetes előadások, Telemedia Network Bt., 2008.

Derk Visser (ed.): *The Annotated European Patent Convention, 16th revised edition. Updated till 15 November 2008.* H. Tel Publisher, 2008.

Guidelines for Examination in the European Patent Office. European Patent Office, 2007.

Ancillary Regulations to the European Patent Convention. European Patent Office, 2007.

Revision of the European Patent Convention (EPC 2000), Synoptic presentation EPC 1973/2000 – Part I: The Articles. EPO Official Journal, Special Ed. 4, 2007.

Revision of the European Patent Convention (EPC 2000), Update of decision of the President and notices from the European Patent Office of relevance to patent practitioners. EPO Official Journal, Special Ed. 3, 2007.

A szabadalmi ügyintézés módszertani útmutatója (1. sz. frissítés). Magyar Szabadalmi Hivatal, 2001.

Felhasznált ESZH-döntések: T931/95, T641/00, T258/03; forrás: Search the boards of appeal decisions database; <http://www.epo.org/patents/appeals/search-decisions.html>